

Geografia regionu

Autor: Monika Kresa

Mazowsze bliższe (starsze) obejmuje tereny nad Wieprzem i po obu stronach Wisły po Płock. Pod względem geograficznym, Mazowsze bliższe zamyka się w granicach Niziny Mazowieckiej, należącej do nizin środkowopolskich. Położona w centralnej części Polski poza silnie zurbanizowanymi terenami okolic Warszawy i Płocka jest ona w dużym stopniu krainą rolniczą, charakteryzującą się dużą liczbą pól uprawnych z dobrze rozwiniętym warzywnictwem (okolice Warszawy), plantacjami malin (okolice Płońsk), czy sadownictwem (Góra Kalwaria). Krajobraz regionu został w dużym stopniu ukształtowany pod wpływem zlodowaceń, a w szczególności zlodowacenia środkowopolskiego. Najbardziej charakterystyczne typy form terenowych to wysoczyzny równiny i doliny rzeczne. Mazoregiony z pozoru monotonne, nizinne ukształtowanie Mazowsza bliższego zdumiewa w rzeczywistości różnorodnością krajobrazów, ze względu na którą zostało podzielone na kilka mazoregionów, między innymi: a. Kotlina Płocka – obszar wzdłuż Wisły na odcinku od Dobrzykowa do Włocławka. Składają się na nią dwa mikroregiony: okolice tzw. Jeziora Włocławskiego i piaszczystego, pokrytego w znacznym stopniu lasami, Pojezierza Gostynińskiego położonego na prawym brzegu Wisły. Znajdują się tutaj 63 jeziora polodowcowe. Region ten szczyli się kilkoma perełkami krajobrazowymi, jak chociażby wysoka krawędź polodowcowej wysoczyzny, nad którą wznosi się Płock. Na terenie Kotliny Płockiej znajduje się także Brudzieński Park Krajobrazowy z doliną Skrwy Prawej. b. Kotlina Warszawska – obejmuje obszar zbiegu dolin Wisły, Narwi, Bugu oraz Bzury. Charakteryzuje się obszarami zalewowymi, bagiennymi i wydmovymi. Wydmy są interesującą wizytówką tego terenu – osiągają nierzadko wysokości 30 m, a łącząc się ze sobą, tworzą niekiedy wały wydmowe. Krajobraz naturalny Kotliny Warszawskiej to przede wszystkim lasy z ogromnym kompleksem Puszczy Kampinoskiej. c. Równina Warszawska – położona jest na zachód od Wisły oraz na północ od Pilicy. Sporą część tego mazoregionu pokrywają tereny zurbanizowane, a najwyższy punkt Równiny Warszawskiej znajduje się na terenie śródmieścia Warszawy. Pozostałe tereny pokryte są w dużej mierze lasami. Jest to krajobraz bardzo monotony, urozmaicany niekiedy dolinami rzeki Jeziorki.

Sieć wodna Najważniejszą rzeką Mazowsza jest oczywiście Wisła. Jak już wspomniano, na terenie Kotliny Warszawskiej znajduje się ważny węzeł hydrograficzny kraju – zbiegają się tu bowiem między innymi: Wisła, Bug, Narew, Wkra i Bzura. Rzeki Mazowsza bliższego są w dużym stopniu nieuregulowane, co z jednej strony nadaje im malowniczości, z drugiej zaś stwarza zagrożenie powodziowe (zalanie Pułtusa przez Narew w 1979 roku, czy Płocka przez Wisłę w 1982). Jeziora występują tutaj jedynie w okolicach Gostynina. Większość z nich ma charakter polodowcowy. Znajdują się tu także jeziora zakolowe powstałe w starorzeczach. Znaczenie żeglugowe ma Kanał Żerański łączący Wisłę i Narew. Pozostałe, mniejsze kanaliki pełnią raczej funkcję odwadniającą. Charakterystycznymi dla Mazowsza zbiornikami wodnymi są stawy rybne. Lasy są najbardziej reprezentatywnym elementem mazowieckiego krajobrazu. W przeszłości porastały znaczną część Mazowsza, intensywna gospodarka ludzka i karczowanie lasów pozostawiły tutaj resztki dawnych puszczy, które zostały się zwykle na terenach najmniej żyznych. Najbardziej znanym kompleksem leśnym jest Puszcza Kampinoska, która w 1959 roku stała się drugim co do wielkości w Polsce parkiem narodowym. Dawniej w mazowieckich lasach dominowały drzewostany liściaste i mieszane, obecnie przeważa tutaj natomiast bór sosnowy, w którym najczęściej występuje sosna pospolita, przyjmująca niekiedy na piaskach wydmy postać skarłowaciałą. Na Mazowszu występują także bory świeże i mieszane o stosunkowo dobrze wykształconej roślinności i bujnym runie leśnym. W mazowieckich lasach brak jest jednak buku, jodły czy jaworu, które pojawiają się tutaj jedynie w skutek zalesiającej działalności człowieka. Występują natomiast naturalne placówki modrzewia czy świerku. Tereny podmokłe porastają lasy liściaste: olsze, łągi, brzozy. Zwierzęta Największą ilość dzikich zwierząt można spotkać na Mazowszu przede wszystkim we wspomnianych kompleksach leśnych. Występują tu: łosie, jelenie, sarny, zające, lisy, nietoperze, bobry, rysie, rzadziej wilki. Wśród ptaków spotkać można: żurawie, czaple, myszołowy i mazowiecką wizytówkę – bociany. Bogactwa mineralne Mazowsze nie jest zasadniczo terenem występowania wielu bogactw mineralnych. Eksploatuje się tutaj ropy jeziorne, gliny zwałowe (surowiec do wyrobów ceramicznych, piaski rzeczne i wydmowe, żwiry. W okolicach Gostynina znajdują się trudno dostępne złoża węgla brunatnego, a w gminie Przytyk koło Radomia zlokalizowane są złoża fosforytu i rudy żelaza.